

Svar från FUISM:s medlemmar inför mötet med Museiutredningen 9 april 2015

- **Hur uppfattar ni att pedagogik och lärande prioriteras i dag i museiverksamheter? Vilka resurser ges genom t.ex. budget, planering och rekrytering?**

Begreppsförvirring råder. Vad är pedagogik på museer? Vad lägger vi in i begreppet? Ofta står genomförandet i fokus för pedagoger, med ett färdigt koncept för t.ex. skola, entimmes långa program som ska nå många. Men pedagogens uppdrag är så mycket vidare. Det kan röra tillgänglighet, delaktighet och samskapande, målgruppsanpassning och inte minst informellt lärande.

Relevanta frågor att ställa: Kan vi ha museer utan pedagogisk verksamhet? Är inte pedagogiken lika med museets berättigande i samhället?

Angående resurser, krympande anslag kräver extern finansiering för pedagogiska verksamheter på museer som ligger utanför linjen. Vi ser också att fördelningen för museets befintliga budgetar skulle kunna se annorlunda ut. En viktig del är att se över anställningsförhållanden för pedagoger, många är timanställda. Idag försvinner många erfarenheter snabbt från institutionerna då pedagoger med dåliga villkor blir tvungna att gå vidare. Är statusen ännu låg hos pedagoger på museer? Vi funderar över reflektioner kring detta i samband med förra årets vårmöte.

Det har blivit en allt viktigare prioritering för många museer i samband med att förmedling, lärande och tillgängliggörande blivit allt viktigare också för museernas ledning. Vi finansieras oftast av offentliga medel och då måste vi visa att vi är öppna och angelägna för en bredare publik. Här värdesätts museipedagogernas kompetenser och arbetsområden mer än tidigare men skulle kunna lyftas mer. Viktigt är också att ledningen ser skillnaden på pedagogik/lärande och kommunikation - som ibland sammanblandas.

Pedagogik och lärande är mycket viktiga och hög prioriteras i vårt museum. Guidade visningar är möjligt för alla att boka – de är fria för kommunens elever. Årligen får vi öronmärkta pengar från kommunen till barn och ungdomsverksamhet. Vi har visst intäktskrav och kan inte göra allt gratis utan måste ta betalt för till exempel visningar och ateljébesök.

Pedagogiken har utvecklats under en tioårsperiod, men utvecklingen har stannat upp lite. Nu satsas det istället på kommunikation. Det behövs arbetstid för att utveckla pedagogiken, även fortsättningsvis. Hos oss har det gjorts satsningar på pedagoger i utställningsverksamhet, pedagogerna har numera tydligare roller i projektbeskrivningarna för produktioner och större mandat. Pedagogiken är numera även förvaltning, programverksamhet osv, inte bara visningar. Pedagogiken har utvecklats för vuxna, inte bara för barn. Men många är timanställda, det finns särskilda visningstjänster med personal som inte deltar i utvecklingsarbetet. På så sätt är det mer uppdelat än när det gäller andra delar av verksamheten. De som träffar flest besökare är ganska löst knutna till organisationen. Jämför med att de som tar hand om samlingarna skulle vara timanställda. Det vore otänkbart.

Bättre och bättre men inte tillräckligt om man ser till vilken resurs vi museer är för skolorna. Ofta är det svårigheter/kostnader för skolor att besöka museet. Här behövs resurser för att möjliggöra för oss museipedagoger att arbeta fram pedagogiska vandringsutställningar som vi kan besöka skolorna med.

Vi har en omfattande programverksamhet för bl. a. vuxna besökare (Vuxnas Lärande). Vi arbetar mycket med s.k. win-win lösningar med våra samarbetspartners som kan vara olika högskolor, förlag, ideella föreningar m fl. Vi har lång framförhållning i planeringen. Vår planering för år 2016 har redan startat. Innehållet i våra permanenta och nya utställningar styr mycket av innehållet i programverksamheten för vuxna. Vi tar även in idéer och förslag från bl. a. våra besökare (publikundersökningar) och våra kollegor (interna förslagsupprop) och våra samarbetspartners (via möten och samtal). Vi har kontinuerligt rekryterat museipedagoger till vår skolverksamhet. År 2004 externrekryterades 2 personer för att särskilt bygga upp och forma museets programverksamhet för skola och övrigt.

Min bild är att det får en mer och mer prioriterad roll, men att det är väldigt olika på olika institutioner. (Och att utvecklingen ändå inte går snabbt nog!)

Vi försöker hålla de pedagogiska frågorna högt då vi anser att det skapar kvalitet för alla. Pedagogerna är alltid med i utställningsproduktionen. Tidsmässigt kan det vara svårt att hinna vara uppdaterad i den pedagogiska omvärldsbevakningen tyvärr, både med andra museer och lärare.

Pedagogik och lärande prioriteras allt mer i de flesta museer, men ofta vissa typer av verksamhet, som till exempel pedagogiska utvecklingsprojekt och pedagogens roll i utställningsproduktioner. Däremot värderas det pedagogiska mötet med besökare lågt upplever jag. Rollen som ”guide” värderas inte högt varken av pedagogerna själva eller andra inom museivärlden. De flesta museer har många ”springanställda” pedagoger som ofta är väldigt högt utbildade, men arbetar under dåliga villkor. Med tanke på den diskussion som förs i samhället just nu om faran med ”springanställningar” så är det kanske märkligt att diskussionen inte förs mer i museer. Till den pedagogik som går ut på att träffa många besökare och ha många visningar tilldelas lite resurser, rekryteringsförfarandena är inte reglerade, de anställda får inte tillräckligt med stöd och kompetensutveckling och verksamheten förväntas ofta även dra in pengar till museet, till skillnad från mycket annan verksamhet.

Jag uppfattar det som att alla tycker att museipedagogik är bra, men få vet varför. I mitt fall, som jobbar med en kommun som huvudman, så tycker jag att frågan borde lyftas högt upp. Inte bara för min chef, som är en mellanchefer och har två chefer över sig. Den kompetens som museer besitter kan nyttjas mycket bättre.

Budgeten för löpande kostnader är bra, men nästan obefintlig om man vill göra en större satsning på något. Allt ska i förväg kunna mätas i besökarantal och det finner jag mycket stressande – man blir så utsatt i det läget.

Jag skulle önska mer fokus på att lyfta det informella lärandets roll inom musei-/minnesarvssektorn. "Pedagogik" är mycket synonymt med skola och skolans lärande, men är ju inte den enda dimensionen av museers pedagogiska arbete.

Vår pedagogenhet arbetar tvärvetenskapligt för att visa att "allt hänger ihop". Med våra museers samlingar, utställningar, pedagogiska program och aktiviteter samt med våra museipedagogers utbildningar, bakgrunder och erfarenheter kan vi påvisa hur ekologi, ekonomi, sociala och kulturella frågor, tillsammans bildar en hållbarhetsarena. Utifrån dessa koncept arbetar vi fram en rad olika utbildningssituationer där olika metoder och lärostilar kommer, inte minst våra mindre vana museianvändare, till godo. Vi blandar lärostilar för att ge störst möjlighet till språkutveckling, aha-upplevelser, nöjet av att känna igen och förstå orsak och verkan och sammanhang.

- **Hur tycker ni att museipedagogik och lärande kan bli tillgängligt för fler i hela landet? Vilka framgångsrika exempel kan inspirera när vi ska formulera förslag för att tillgången till museiupplevelser ska bli större och mer jämlik över landet?**

Modellen i Göteborg är förebild där alla besök bokas via en gemensam portal och pengarna portioneras ut till de olika institutionerna vartefter de får bokningar.

Vi ser potential att sprida statliga museers verksamheter i landet, bl.a. till regionala institutioner genom samarbeten. Kan centralmuseer bedriva c/o-verksamhet? Pedagogiska koncept kan turnera precis som utställningar. Samordning behövs dock - kan detta vara en uppgift för Centralmuseerna själva? Riksutställningar? FUIISM? Kan man ställa krav på öronmärkning av resurser för att nå ut nationellt?

Angående återrapportering, så bör museerna räkna publik på fler platser än fysiskt på museerna. Men även längre samarbeten, tätare och nya relationer är viktigt att synliggöra. Att lära känna, undersöka vilka man når eller inte når, att ta reda på vad besökare upplevt. Att vi når många av de redan frälsta är bra, men självklarare än att bygga relationer med nya målgrupper.

Vi tänker oss att ett levande nätverk mellan museipedagoger och ett mer organiserat erfarenhetsutbyte inom museisektorn skulle kunna gynna tillgängligheten då kunskaper och erfarenheter sprids. FUIISM fyller delvis den funktionen, (men har inget kansli eller någon anställd) men tanken var att det skulle finnas en koordinerande, samordnande roll för museipedagogik på Riksutställningar - lite som Engage roll i England. De skulle då ta visst ansvar för fortbildning, informationsspridning mm. Denna roll verkar dock ha försvunnit. En viktig del i ett tillgängligt museum är dess hemsida. Vilken typ av information hittar man, vilket tilltal finns, samt kan man ta del av ett pedagogiskt material som är anpassat och tilltalar. En annan viktig aspekt av tillgänglighet är att museet är avgiftsfritt (inträde och om möjligt även skolprogram/workshops) här kan ett kvalitativt pedagogiskt material tillgängligt via webben vara ett alternativ/komplement som ökar tillgängligheten.

Vi tycker också att tillgänglighet och själva museiupplevelsen handlar mycket om hur och på vilket sätt som museet arbetar med förmedling. Här är det viktigt att synliggöra detta inom organisationen och att föra en diskussion om vad som görs, vad som är viktigt, samt vad som kan utvecklas och förbättras. Så att vi har intressanta och aktuella utställningarna och samarbetar mer med olika aktörer – också utanför museiverksamheter. Vi borde också nå folk från olika grupper och bakgrunder. Vi hänger ex. konst runt om i kommunen på till exempel skolor och andra kommunala platser. Kanske kunde vi organisera mer händelser med konst och även ta konst ut till människor, till exempel till gator, shopping gallerier, café, gym osv...

Skypevisningar, guidning på distans, stödja arbetslivsmuseer. Personer kan vara stödresurser och förflytta sig, arbetsplatsbyten, turnerande verksamhet, visningar på arkeologiska utgrävningar. Alla måste prioritera sina samarbeten och hantera dem långsiktigt. Det är viktigt att ha med pedagoger i verksamhetsdelar som hanterar samlingar, t.ex. i utveckling av föremålsinformationssystem för att dessa ska utformas tillgängligt för många grupper. Kanske bör varje centralmuseum ha en tjänst med särskilt regionalt/nationellt ansvar?

Vi behöver jobba mer utanför museets väggar för att nå fler. Vi behöver även rikta in oss medvetet på att nå inflyttade till Sverige. Här har vi en outnyttjad möjlighet att kunna berika museernas verksamhet med nya perspektiv och även berika migranter med kulturarvsberättelser om det nya hemlandet. ”Hembygd - någonstans i Sverige” är ett bra exempel tycker jag som både finns fysiskt, i bokform och digitalt.

Mer via nätet. Uppsökande verksamhet vore intressant att pröva. Vilka framgångsrika exempel kan inspirera när vi ska formulera förslag för att tillgången till museiupplevelser ska bli större och mer jämlik över landet?

Möten och samverkan mellan pedagoger på olika institutioner. FUISM är en viktig pusselbit (och välskött/välfungerade!). Det pedagogiska priset är ett sätt att lyfta frågan.

Pedagogerna på institutionerna sitter inne med viktig kunskap som inte alltid tas tillvara. Det måste varje institution lösa. Om man menar hur en bredare målgrupp ska nås så måste vi undersöka vilka man når ut till och vilka man inte når. Sedan rikta insatser mot ”de vita fläckarna”. Involvera de grupperna/skolorna i nya projekt. Det handlar om resurser också såklart. Kan man t.ex. erbjuda kostnadsfria program så är det lättare att nå fler såklart. Målgruppsfokus och dialog med målgruppen är en viktig nyckel. Fler institutioner (som har skolan som prioriterad målgrupp) borde göra utställningar som skapas utifrån behoven vid workshop/gruppvisningar

Gratis skolprogram! Inte gratis entré för övriga vilket oftast brukar diskuteras. Museerna bör arbeta mer med "vuxenpedagogik". Titta på Danmark som tagit ett mer övergripande politiskt ansvar för pedagogiska och publika frågor. Här kan vi få inspiration.

Högre krav uppifrån! Krav på uppföljning. I mitt fall behöver våra politiker se till att vi åtminstone finns nämnda i regionens kulturplan.

Att "museipedagogiken" aktivt börjar intressera sig för lärande och upplevelser utanför den egna organisationen, att utgå från brukarcentrerat lärande, oavsett åldrar och miljöer/sammanhang. Det kan vara i föreningar, under festivaler, i digitala sociala kanaler, på naturvandringar osv. Vilket i sin tur kunde föda nya kreativa samarbeten. Centrum för naturvägledning arbetar t ex för att plantera interpretation-praktiken inom svensk minnes-förmedling och vill se mer erfarenhetsutbyte mellan naturvägledare och museiguider t.ex.

Viktigt med samarbeten mellan statliga museer och läns-, region- och kommunala museer – att lära av varandra. Även kommunala museer kan hänga med här. Gärna en större öppenhet och nyfikenhet från den statliga museipolitiken på vad som görs på andra museer än de statliga. Kanske en gemensam "portal", där pedagogiska metoder och idéer, bemötandefrågor, frågor av museal karaktär kan ventileras. Se gärna på det danska exemplet Skoletjenesten som nu har ett nationellt uppdrag i hela Danmark. Svårigheter – initialt krävs det en mindre finansiering men framför allt ett initiativ, gärna från staten. Det krävs en balansakt så att både de mindre och de större museerna känner sig motiverade och "hemma" under en sådan portal.

- **Finns det några särskilda trender i samhället och i museisektorn som påverkar den pedagogiska verksamheten? Vilken roll kommer pedagoger att ha framöver?**

Synen på skola och lärande är i förändring på flera vis, nya betygskrav, ändrad kunskapssyn, minskade personalresurser och större grupper, samt mer tvärvetenskapligt arbete. Det politiska klimatet påverkar, bland annat påverkas museer och vi som arbetar här av den främlingsfientlighet som finns i samhället. Museer vill vara mötesplatser för samtal och reflektion kring identitet och historia. Med de demokratiska uppdrag vi har påverkas vi förstås av det som sker i samhället.

Genom digitala medier blir museer i allt större utsträckning aktiva på fler arenor. Dock behövs en tydlig pedagogisk medvetenhet om webben ska kunna användas som en lärplattform – vilket ofta saknas i museernas webbsatsningar.

Förhoppningsvis kommer pedagogik i framtiden att ha en ännu större roll i museers verksamhet om intentionen är att öka/förbättra tillgängligheten. En kvalitativ och genomtänkt förmedling och pedagogisk verksamhet ser vi som en del i att göra museer öppna, demokratiska och intressanta för olika samhällsgrupper.

Konst reflekterar samhället – nutidens konst reflekterar om nutidens kultur och samhället. Intersektionalitet är ett nyckelord idag.

Fri entré kommer påverka mycket. Det är en chans att utveckla särskilda erbjudanden som innefattar ett kvalitativt publikmöte. Pedagogen är en superhjälte som ger dig unika upplevelser. Reclaima guiden som nyckelperson. Satsa på det personliga mötet. Det finns växande efterfrågan på den goda berättaren och på att möta en levande människa. Andra trender är samskapande,

mångfald och sannolikt volontärverksamhet (t.ex. i kombination med fri entré). Även programverksamheten utvecklas och drar alltmer publik.

För att ta tillvarata mångfalden i landet behövs fler pedagoger med utländsk bakgrund som kan tillföra nya perspektiv men även bidra till att göra museipedagogiken mer inkluderande.

En allt större roll. Utställningar på museer ställer besökarna allt ”svårare” frågor som ofta behöver diskuteras på plats via visningar eller i seminarier/kunskapsserier samt belysas/lyftas fram i utställningarna med hjälp av särskilt pedagogiskt kunnig personal som medverkar i utställningsproduktioner och förvaltningsarbetet av utställningarna.

Museernas behov av att visa vad de har för samhällsroll. Museerna som en viktig del i demokratifrämjande arbete. Pedagogiken = en nyckelroll i det. Pedagogerna kan/bör vara med från ax till limpa i utställningsarbetet. Deras erfarenheter och kunskaper är relevanta även för val av teman, ämnen osv.

Ekonomiska neddragningar påverkar pedagogiken negativt. Ofta liten förståelse för pedagogik från uppdragsgivare. Pedagogerna behöver också närma sig samlingarna och bli mer insatta i museets arkiv- och flermålsfrågor, både digitalt och fysiskt. Pedagogerna har en viktig roll som kompetent infokanal/filter mellan vårt gemensamma kulturella minne och besökaren/invånarna. Det handlar om att skapa förståelse för ett komplext material. Pedagogerna behöver också vara med och ta ställning till vad museet tar in i samlingar nu och i framtiden men också i gallringsfrågor. Kanalen till allmänheten är A och O.

Det finns en begynnande trend i samhället där den guidande pedagogen börjar uppvärderas igen. Exempelvis genom existensen av vinstdrivande företag som MuseumHack i USA, där pedagogerna presenteras som superhjältar och visningen som en unik och omvälvande upplevelse. Faktum är ju att när jag lyssnar på besökare så är det oftast en visning och en pedagog som är deras starkaste minne av en museiupplevelse, inte en utställning, eller ett event.

Jag tror att museipedagogerna i samarbete med utställningsproducenterna och programansvariga blir ännu viktigare för att skapa rum för samtal över gränser – språkliga, kulturella, religiösa... ju mer komplext vårt samhälle blir. Biblioteken och museerna är neutrala rum som vi alla kan mötas i.

Läroplanen påverkar. Det är den man behöver jobba utifrån och det kan vara svårt när man är ensam museipedagog att få till en diskussion om läroplanen.

Pedagogen kommer alltid att ha ett viktigt arbete och stor betydelse. En fråga att lyfta är: Är museipedagogik en kulturupplevelse eller skolutflykt med pedagogiska inslag? Jag önskar att det skulle vara tydligare. Ibland anses jag vara en pysseltant som kan pyssla halloweenspöken till lovet. Ibland ska jag kunna vad läroplanen säger om NO för årskurs 7, ibland är jag informatör. Rollen är inte självklar. Jag tycker själv att den är självklar, men inte min arbetsgivare. Det finns alltid risk att om man inte använder människors kompetens fullt ut, så går man miste om en hel del. Och man kan få en mindre inspirerad personal: Ditt jobb är viktigt, men nån måste göra detta också!

Med en öppnare museiverksamhet gentemot vårt omgivande samhälle, utan ”pompösa övertoner från den trängre kretsen”, finns det klart mycket goda möjligheter till ett ökat samarbete. Som de professionella aktörer vi museianställda är, är det nödvändigt att vi arbetar mer inbjudande mot civilsamhället och att vi är beredda att dela med av oss av den ”makt” vi de facto har.